

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 16. maja 1857.

Snetjavo žito in sredstva, ga snetja obvarovati.

Podpisanega so že večkrat storjene skušnje prepričale, da tiste leta, kader so se spomladi in v začetku poletja spadline iz ozračja pogostoma nahajale, se je bolezen na žitu, ki jo kmetovavci snetje ali rija na žitu imenujejo, kaj rada prikazovala.

Ta prikazen se je zopet iz novega poterdila, da se snetje na žitu največkrat spreminjenim vremenom in zemlji pripisuje. Razun vremen pospešijo bolezen snetja tudi slabo seme, pozna setev, sirov ali frišen gnoj itd. Med vsemi sredstvi, kar jih je bilo do zdaj po raznih časnikih zoper snetje priporočevanih, so se nekatere po več krajih kaj dobro obnesle, na drugih pa prav slabo. Iz vsega tega smo popolnoma prepričani, da nimamo do zdaj še nobenega gotovega sredstva, po katerem bi se dala snetjava bolezen na žitu odpraviti. Po mnogoverstnih skušnjah se je zvedilo, da naravno obdelovanje žita pred snetjem skoraj najbolj obvarje, zato pa podamo kmetovavcom naslednje vodila, po katerih naj se ravnaajo pri sejanji, da se bodo, kar bo le moč, snetja znebili.

1) Ne sej semena, ako je bilo snetjavo, na priliko: pšenice, pire ali pa ječmena na take njive, ki so vedno močirne.

2) Glej, da boš njivo na vozke ogone izoral, ureži ji globoke jameljce, v ktere se bo zemlja bolj in bolj in urniši odtekala.

3) Orji njivo bolj globoko kakor plitvo. V globoki brazdi se setev vedno bolj ukorenini in čversteja postane, kakor v plitvo orani; potem takem ji tudi mokrota ne bo tako škodovala, kakor na plitvi rali. Tukaj namreč setvi zdaj mokrota, zdaj pa suša v rasti nadlegova.

4) Sej vselej le v lepem vremenu.

5) Pazi, da ne boš leto za letom semena enega plemena na ravno tisto njivo sejal, ampak versti ga kolikor moreš. Po raznih skušnjah se je zvedilo, da se ozimina, ako se po krompirjevšči, repešči, pesešči itd. seje, večidel slabo obnaša in je tudi rada snetjava. Koristniše je tedaj, ako se na enake njive jaro žito seje.

6) Nikar ne gnoji ozimini s frišnim še le izkidanim gnojem. Bolje storiš, če ga za krompir, repo, peso itd. oberneš.

7) Odloči seme že pred žetvijo na polji, ktero se ti najbolj zdí, za setev. Pusti ga, da do dobrega dozori, dobro ga posuši, preden ga omlatiš. Shrani ga na zračni in suhi žitnici.

8) Omlačeno seme jemlji za setev tisto, ki je najtežje, namreč tisto, ktero pri vejanji na podu v kot letí; spravi ga na žitnico, razsuj ga po tléh, pa ne na debelo, premešuj ga od začetka večkrat na dan.

9) Preden ga seješ, prepôli ga, da ga prahú odpraviš in nasuj ga v čiste žaklje.

10) V več krajih so se kmetovavci na Virtemberškem prepričali, da pire snetje ne napada, če se med njo nekoliko reži poseje.

Omenjene vodila so se v Hoenhajmu do zdaj poterdile, in kmetovavci te okolice se ne pritožujejo, da bi jim ondi snetje žito kvarilo, kar se po več krajih pogostoma sliši.

Že več let namakajo v Hoenhajmu pšenico v medenem vitrijolu, preden se seje; in napravljene skušnje so se zoper snetje dozda prav verlo obnesle. Omenjeno namako pa takole napravljajo: Pred setvijo ta dan vzamejo za 14 vagánov pšenice 1 funt medenega vitrijola (Kupfer-Vitriol), ga v prah stolčejo, in ga dajo v 8 ali 9 bokalih vode raztopiti. Ko je pa vitrijol do dobrega raztopljen, poškropijo s to vodo pšenico in jo mešajo tako dolgo, dokler je vse zernje dovelj namočeno. Potem zgrabijo zernje nekoliko bolj skup, da se osuši. Drugi dan ga pa sejejo.

Ondi, kjer je žito zeló snetjavo, je tudi moka slaba, torej tudi kruh iz nje ni tako dober in bel, kakor iz čiste-ga in zdravega zernja. Zato so jeli umni kmetovavci zernje, preden ga v malen dajo, ga snetja na mnoge viže snažiti. Pri nas perejo mlinarji snetjavo pšenico v kadih, ali pa v nalaš za to napravljenih skrinjah, ki imajo na duéh mrežaste sita, da voda proti odteka; v take posode nasujejo pšenice, pa ne prav do verha, in jih z vodo nalivajo, zernje v njih tako dolgo mešajo, dokler zernje do čistega operó, potem denejo oprano pšenico na sušivnico sušiti, preden jo melejo.

Šlik, učenik kmetijstva v Hoenhajmu.

Bombaž (pavola) in njegova domovina.

Domovina bombaža je topli pas zemlje na izhodni in zahodni strani. Aleksander Vélíki ga je v Indii našel. Plini piše, da se tudi v Egiptu nahaja, in da so Kaferčani v južni Afriki bombažaste oblačila nosili, ko so Portugizi v letu 1516 k njim prišli, in Kolumb ga je tudi na izhodnih otokih v južni Ameriki narajmal. Kortec, premagovavec Meksičanov, je poslal Karolu V. nekoliko bombažastih plajšev in sukna ondašnjih prebivavcov; tudi Picaro in Almagro naznanjata, da so Inka-ji v Peru v letu 1532 že bombažaste oblačila nosili. Iz toplega pasa se je sčasoma v druge kraje zaplodil. Nienhof, ki je leta 1655 v Kino prišel, piše, da se Kitajci že od dvanajstega stoletja z bombažem pečajo, in da se je ondi že do 41. stopnje širskosti razprostil bil. Kabeka de Vega ga je bil pa pri Taksasih in Kaliforničanih v letu 1536 najdel. Na Laškem, kjer se je bombaž v starejih časih bolj pogostoma prideloval, sega sedaj do Napolitanskega; na Španjskem se nahaja v južnem in izhodnem primorji do 41. stopnje širskosti; na Gerškem se skorej po celem kraljestvu prideluje, ravno tako tudi na Turškem in se vleče na severni strani noter do Carigrada; ja še celo v Krimu ni bela vrana. Na azijatiškem primorji sredozemelskega morja, v Mali Azii, Sirii in bližnjih otokih je bombaž domá. V Egiptu je Mahomed Ali bombaž na prav visoko stopnjo povzdignil, in kmali se bo, kakor se kaže, po celem severnem afrikanskem primorji razprostil.

Kadaj se je bombaž v severno-amerikanske kraje zanesel, se natanko ne vé, vendar je bilo že leta 1609 v Virginii od njega govorjenje in še popred so ga v izhodnih krajih na vertih v Marilandu, Virginii, Karolini in Georgii za domačo rabo pridelovali. Bombaževo seme se je okoli leta 1785 iz Bahamanovih otokov v Savanaške kraje zaneslo. V letu 1747 ga je pa Šar-

Ileston (Charleston) prvič v Evropo v 7 žakljih z bombažem zanesel; v letu 1784 se ga je pa le 71 žakljev iz dežele izpeljati zamoglo. Tako malo se je, kakor se v Petermanovem zemljopisu bere, še pred 73 leti pavole pridelalo, ktera zdaj rokam na milijone opraviti dá. Od 1400 milijonov funtov, kar se sedaj pridela, je napravijo same združene ameriške države okoli 1000 mil. funtov, od koder se je leta 1855 na Angleško 681.629.424 funtov; iz izhodnih Indij pa 145.179.216 funtov pripeljalo.

Slovanske narodne pesmi.

Leta 1850 je izdala slavnoznana ponemčiteljica Serbskih narodnih pesem, gospa Talvj pregled literature vseh slovanskih narodov v angleškem jeziku v Novem Jorku pod naslovom: *Historical view of the languages and literature of the Slavic Nations with a sketch of their popular poetry*. Te bukve je ponemčil in na svetlo dal 1852 dr. B. K. Brühl. Na koncu knjige je pridjan občert narodne poezije slovanskih narodov. Iz tega bomo nekoliko posneli za naše častite bravce.

Prava národna poezija pri vseh evropskih narodih umira. V kakem samotnem kotu se še kaka skrita cvetka dobí. Pri narodih slovanskega plemena pa še živi, zlasti pri Serbih. Dolgo časa učeni niso vedli za ta zlati zaklad. Nemec Herder ga je prvi zasledil in nekoliko odgernil, ali še le zadnje leta je bilo mogoče, ga nekoliko bolj na tanko pregledati.

Národna poezija slovanska je še nima zgodovine. Dokaj skrivnosti polnih donov se nam glasi clo iz starodavnih časov paganstva kakor zvonjenje zvonov od daleč brez medsebnega vjemanja in kakor da bi v zraku na pol obrneli. Druge pripovedi nas pa precej opominjajo, da so iz Azije domá. Ohranile so se pa in ohranjujejo se tako, da jih rod od roda prejema in toraj pozabljivosti varuje.

Znano je, da so narodi slovanski že od nekdanj radi prepevali. Prokopij pripoveduje, da so Gerki napadli Slovence, pravi, da se Slovenci niso nadali napada, ker so se s petjem omamili (bell. goth. 3. 14.). Ruski zgodovinar Karamzin pripoveduje, da je našel pri bizantinskih zgodovinarjih zapisano, da so nekdanj Gerki v vojski z Avari okoli 590. leta vjeli tri Slovence, ki so bili poslani h kanu Avarskemu. Imeli so namesti orožja nekake gosli. To je pa sploh znano, da so Slovani jako muzikalni. Šafařík pravi: Kjer je le kaka Slovanka, tam je gotovo tudi petje; hišo in dvor, goro in dolino, travnike in loge, verte in nograde, vse vse napolnujejo z glasovi svojih pesem. Trudni, potni, lačni in žejni na večer od dela gredoči, oživljajo tihoto večernega mraka s svojimi melodičnimi popevkami. Národna poezija med narodi slovanskimi se je pa zato tako čisto ohranila, ker njih slovstvo ni preveč bogato in ker priprosto ljudstvo le malo pozná to slovstvo.

(Dalje sledi.)

Pripoved o Kraljeviču Marku.

(Dalje.)

Kulu zidje črni Arapin pokraj morja ravnoga. Gda ju je lepo zezidal ter visoko podigel, ovak nji besedi: lepo, moja kula, lepo sem te zezidal ter visoko podigel, ar nemam oca ni majke, ni brata, ni sestre, niti moje ljube, koji bi se po tebi prošetali. Neg imam jednu ljubu, kčer cara Solimana. Ja mu budem pisal list knjige bele, pak mu pošljem po črnem Tatarinu, ar ako mi ju ne če dati, naj mi se na mejdan postavi. Piše list knjige bele, pak mu pošlje po črnem Tatarinu. Gda je prečtel list knjige bele, grozno suze lije ter dolazi k njemu carica Solimanica, pa ga zapita: kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali, ter nisi grozne suze lejal. Kakova nevolja tebe obuzima?

A on ji ovak govori, da mu piše črni Arapin, da, ako mu ne dá svojo kčer, mu se na mejdan postavi; a kak bi se mu na mejdan postavil? A ona mu veli, naj piše list knjige bele Kraljeviču Marku, naj on dojde, da bude mu dal sedem tovorov blaga. Piše list knjige bele, pak mu pošlje po črnem Tatarinu. Gda prečteje Kraljevič Marko list knjige bele, vrlo se nasmeje: aj Boga tebi; car Soliman, kaj bu meni tvoje blago, gda mi skine črni Arapin z ramena glavu? i nit ne veli pojti ili nejti. A car Soliman željno dočekiva Tatarina, koj mu je donesl glasove, da Marko rekel je, da niti pojti niti nejti. Nato bil je žalosten car, da nema takovoga človeka, koj bi mu jedinu kčer oslobodil. Dojde drugi list od črnoga Arapina, da mu dade kčer, da ako, mu je ne dade, postavi mu se na mejdan. A ov čteje, grozne suze leje. Nato dojde njegova jedina kčerka, te ga popita: da kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali i nesi grozne suze lejal. A on ji odgovori: draga čerka, vidiš da mi piše črni Arapin, ako te mu ne dadem, naj mu se na mejdan postavim, a kak očem se mu postaviti ja siromak. Znaš, dragi oče, da je jeden junak Kraljevič Marko. Piši mu, da mu daš devet tovorov blaga, naj dojde i naj mu se on na mejdan postavi. Piše car Soliman Kraljeviču Marku list knjige bele, pak mu pošlje po črnem Tatarinu. Gda je prečtel list knjige bele, vrlo se nasmeje: ei, Boga tebi, car Soliman, da kaj bu meni tvoje blago, gda mi skine črni Arapin z ramena glavu? Na to ne reče pojti ili nejti. Gda je došel črni Tatarin, veli, da Marko kaže niti pojti niti nejti. Na to žalosten car ne zna, da kaj će činiti. Dojde pak tretji list od črnoga Arapina, da bu on došel i naj se pripravi, da mu dade kčer dobru ili zlomu voljum, i da 'si mejani i dučani moraju biti pred njegovim strahom zaprti. Na to car Soliman čteje, grozne suze leje. Dojde čerka: kaj se plačeš, car Soliman? višeput su ti listi dohajali, ter nesi grozne suze lijali. Kakova te nevolja popada? Vidiš, draga čerka, da mi piše črni Arapin, da, ako te mu ne dam, postavim mu se na mejdan; a kak očem se mu postaviti, ja siromak. Piši, dragi oče, Kraljeviču Marku, naj on dojde, i obečaj mu dvanajst tovorov blaga i takovu košulja, koja ne je predena, niti tkana, niti izlejana, neg samo iz suhoga zlata napravljena, i takovu guju, koja drži balčak vu zubi in na balčaku zlatnu košaricu, v ovi košarici dragi kamen, poleg kojega more se večerati o pol noći kak o pol beloga dana.

On napiše list knjige bele pa pošlje po črnem Tatarinu Kraljeviču Marku; i ovo mu je 'se obečal, kaj mu je čerka kazala. Gda Marko list knjige bele čteje, vrlo se smeje pa besedi: ei Bog tebi, car Soliman, da kaj bu meni tvoje blago, gda mi skine črni Arapin z ramena glavu. I onda niti veli pojti ili nejti. Na to dojde list knjige bele od črnoga Arapina, da je vre Arapin spravil tristo junakov samih srebrnjakov i to zbirnih junakov. Onda besedi Kraljevič Marko svojem šarcu konjiču: ei šarec konjič, dobro moje, znaš dobro, da mi moraš biti veren, ar ako mi ne buš, odsečem ti vu kolenih noge, i da se mi držiš junački. A šarec mu odgovori, da brže sedla i vuzjaše, da idu brže, i da je vre črni Arapin blizu. Marko ga obsedla i vuzjaši i ide vu grad, gde caroval je car Soliman. Nu gda je vre doznal, kojim putem dojdou Arapini, postavi se k jednomu mladomu mejandjiji, govori kucajuči na vrati: odpri i nosi vina. A ov se vustavlja, da ne sme točiti, ar moraju biti 'si mejani i dučani pred črnoga Arapina strahom zaprti. A ov mu delija veli: ti meni moraš donesti, ar ako mi ne doneseš, odsekel bum ti glavu do ramena. Mejandjija vidil je, da ne bu drugač, moral je donesti kupu vina. Marko pol izpije pol pa šarcu dá. Onda nosi dve kupe, jednu Marku, drugu šarcu. A zatim odišel je Marko vu bašču, da si rezvidi.

Gda dojde, vidi poleg potoka devojk vuzbuje mu misleči, kaj ji je, da se tak mlo plače i besedi: ei, moja vodica, voliša ja vu tebi prebivati, neg črnomu Arapinu za ledji ležati. Marko gde vidi, da je čerka Solimanova, veli: